

ROVANIEMEN HOVIOIKEUSPIIRIN
TUOMIOISTUINTEN LAATUHANKEEN JULKAISUJA

ISBN 978-951-53-3647-7

OIKEUDENKÄYNTI VELKAJÄRJESTELTÄSIOISSA

Käsittelijän opas

OIKEUDENKÄYNTI VELKA- JÄRJESTELY- ASIOISSA

Käsittelijän opas

ROVANIEMEN HOVIOIKEUSPIIRIN TUOMIOISTUINTEN LAATUHANKE
Laatutyöryhmän I/2015 raportti velkajärjestelyasioiden työprosessien yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi

OIKEUDENKÄYNTI
VELKA-
JÄRJESTELY-
ASIOISSA

Käsittelijän opas

OIKEUDENKÄYNTI VELKA- JÄRJESTELY- ASIOISSA

Käsittelijän opas

Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke

Toimituskunta:

Timo Mäkeläinen, Minna Kemppainen, Minna Leikas ja Maarit Tukiainen

Toimittaja:

Minna Leikas

Taiton suunnittelu ja toteutus:

Mainostoimisto Greystone Oy

Etukannen kuva: 123RF

Takakannen kuva: Juho Alatalo / Greystone Oy

ISBN 978-951-53-3647-7 (nid.)

ISBN 978-951-53-3648-4 (pdf)

Meedia Zone Oü 2016

ROVANIEMEN HOVIOIKEUSPIIRIN TUOMIOISTUINTEN LAATUHANKE

Laatutyöryhmän I/2015 raportti velkajärjestelyasioiden työprosessien yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi

SISÄLTÖ

Lukijalle	6
1. Työryhmän tehtävä ja sen toteuttaminen	10
2. Velkajärjestelyasioiden käsittelyn kehittäminen	11
3. Hakemuksen vaiheet	14
a) Hakemuksen laatiminen	14
b) Hakemuksen kirjaaminen ja jakaminen	16
c) Hakemuksen tarkastaminen ja täydentäminen	16
4. Väliaikaiset kiellot	18
5. Velkojien kuuleminen hakemuksesta	20
a) Maksuohjelmaehdotusta ei ole hakemuksen liitteenä	21
b) Maksuohjelmaehdotus on hakemuksen liitteenä	21
6. Aloitusvaihe	22
a) Aloitusharkinta ja selvittäjän määrääminen	23
b) Käsittely ja aloitusharkinta, jos maksuohjelmaehdotus on hakemuksen liitteenä	24
c) Istuntokäsittely ennen menettelyn aloittamista	25

7. Maksuohjelman vahvistaminen	26
a) Selvittäjän laatima maksuohjelmaehdotus (VJL 66 §)	28
b) Hakijan toimittama maksuohjelmaehdotus	28
c) Istuntokäsittely maksuohjelmaa vahvistettaessa	29
d) Oikeusavun omavastuuosuus ja palkkiot	29
8. Ilmoitukset ratkaisun antamisesta	30
a) Väliaikaiset kiellot	30
b) Velkajärjestelyn aloituspäätös	31
c) Maksuohjelman vahvistamispäätös	31
d) Maksuohjelman muuttaminen	32
e) Maksuohjelman raukeaminen	32
f) Lisäsuoritusten vahvistaminen	33
9. Yksinkertaistettu menettely (VJL 38 a § ja 52 a § 2)	33
10. Maksuohjelman muuttaminen (VJL 61 §)	35
11. Maksuohjelman raukeaminen (VJL 61 §)	36
12. Lisäsuoritusten vahvistaminen (VJL 61 a §)	37
Oikeuslähteitä	39

LUKIJALLE

Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke aloitettiin vuonna 1999. Laatuhankeen tavoitteena on parantaa ja kehittää tuomioistuinten työtä niin, että oikeudenkäynti täyttää oikeudenmukaisuuden kriteerit, ratkaisut ovat perusteltuja ja oikeudenmukaisia sekä tuomioistuinten palvelut ovat kustannustensa puolesta ihmisten saavutettavissa.

Keskeinen osa laatuhanke on laatutyöryhmätyöskentely, jossa hovioikeuspiirin tuomarit sekä sidosryhmien edustajat työstävät lainkäytön laadun kehittämisteemoja. Vuodesta 2010 lähtien työryhmätyöskentelyssä on keskitytty tuomioistuimen eri asiaryhmien työprosessien yhtenäistämiseen ja kehittämiseen. Työryhmät laativat raportit, jotka esitellään ja hyväksytään vuosittain pidettävillä laatu-päivillä.

Ensimmäisenä käytiin läpi oikeudenkäynti rikosasioissa. Aiheesta työstetty laaturaportti ”Oikeudenkäynti rikosasioissa – Käsittelijän opas” on julkaistu vuonna 2013.

Seuraavaksi tarkasteltavana oli oikeudenkäynti riita-asioissa. Laaturaportti ”Oikeudenkäynti riita-asioissa – Käsittelijän opas” on julkaistu vuonna 2015.

Tämän jälkeen käsiteltiin työprosessien yhtenäistäminen ja kehittäminen lapsiasioissa. Laaturaportti ”Oikeudenkäynti lapsiasioissa – Käsittelijän opas” on julkaistu vuonna 2016.

Vuonna 2015 laatuhankeessa oli kaksi laatutyöryhmää, joiden aiheina olivat työprosessien yhtenäistäminen ja kehittäminen velkajärjestely- ja pakkokeinoasioissa.

Velkajärjestelyasioiden laatutyöryhmän tehtävänä oli käydä läpi velkajärjestelyasioihin liittyviä työprosessivaiheita sekä kirjata niihin liittyviä suosituksia ja hyviä käytänteitä raportiksi. Laatutyöryhmän raportti esiteltiin ja hyväksyttiin Rovaniemen hovioikeuspiirin lainkäytön laatu-päivillä 27.11.2015.

Kiitoksia laatutyöryhmän puheenjohtajalle käräjätuomari Timo Mäkeläiselle, laatusihteerille hovioikeudenneuvos Maarit Tukiaiselle ja käräjätuomari Minna Kemppaiselle sekä kaikille muille työryhmän jäsenille laadukkaasta työstä lainkäytön laadun edistämiseksi.

Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhankeen julkaisuja voi tilata Oulun käräjäoikeudesta (oulu.ko@oikeus.fi). Laatuhankeeseen työryhmäraportit löytyvät myös Rovaniemen hovioikeuden Internet-sivuilta www.oikeus.fi/hovioikeudet/rovaniemenhovioikeus/fi otsikon Laatuhankeet – Quality Project alta.

Minna Leikas
käräjätuomari, laatukoordinaattori

VELKAJÄRJESTELYASIOIDEN TYÖPROSESSIN YHTENÄISTÄMINEN JA KEHITTÄMINEN

Laatutyöryhmän I/2015 raportti

Työryhmän jäsenet

Käräjätuomari Timo Mäkeläinen, puheenjohtaja
 Hovioikeudenneuvos Maarit Tukiainen, Rovaniemen hovioikeus, sihteer
 Käräjätuomari Minna Kempainen, Kainuun käräjäoikeus, sihteer
 Käräjätuomari Kirsi Huotari, Kainuun käräjäoikeus
 Käräjätuomari Arto Mäkinen, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjätuomari Janne Mänty, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjätuomari Kirsi Erkkilä, Lapin käräjäoikeus
 Käräjätuomari Teija Simula-Moberg, Lapin käräjäoikeus
 Käräjätuomari Ahti Kontturi, Oulun käräjäoikeus
 Käräjätuomari Minna Leikas, Oulun käräjäoikeus
 Käräjätuomari Ritva Toivola, Oulun käräjäoikeus
 Käräjätuomari Ville Vuorialho, Ylivieska-Raahen käräjäoikeus
 Käräjäviskaali Silja Rissanen, Lapin käräjäoikeus
 Käräjänotaari Anni Laitasalo, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjänotaari Antonina Paasikivi
 Käräjänotaari Mari Eerola, Lapin käräjäoikeus
 Käräjänotaari Minna-Greta Martti, Lapin käräjäoikeus
 Käräjänotaari Sanna Tarkka, Lapin käräjäoikeus
 Käräjänotaari Anna-Leena Heikkinen, Oulun käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Päivi Juntunen, Kainuun käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Pirkko Wolander, Kainuun käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Merja Koskela, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Tuula Sunnari, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Nina Söyrinki, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Hannu Karjalainen, Lapin käräjäoikeus

Käräjäsiihteeri Raija Paarman, Lapin käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Sirpa Pahajoki, Lapin käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Susanna Sova, Lapin käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Tiina Ervasti, Oulun käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Maarit Hannonen, Oulun käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Anitta Kemi, Oulun käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Hanna Luukkonen, Oulun käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Anna-Kaisa Sallinen, Oulun käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Airi Veijola, Oulun käräjäoikeus
 Käräjäsiihteeri Pirkko Kiema, Ylivieska-Raahen käräjäoikeus
 Hovioikeudenneuvos Esko Arponen, Rovaniemen hovioikeus
 Määräaikainen hovioikeudenneuvos, viskaali, Niina Pauna,
 Rovaniemen hovioikeus
 Viskaali Sanna Erola, Rovaniemen hovioikeus
 Viskaali Leena Tolonen, Rovaniemen hovioikeus
 Asianajaja Ritva Hiukka, Asianajotoimisto Hiukka & Sandström
 Asianajaja Pasi Jussila, Asianajotoimisto Kari Kantakoski Oy
 Julkinen oikeusavustaja Mikko Leppäluoto, Oulun oikeusaputoimisto
 Varatuomari Arto Heikkilä, Lakiasiantoimisto Arto Heikkilä
 Varatuomari Jukka Lehto, Lex Lappia / Lakiasiantoimisto Matti Torvinen
 Johtava talous- ja velkaneuvoja Kirsi Määttä, Kainuun sote
 Talous- ja velkaneuvoja Tiina-Maria Puttonen, Rovaniemen kaupunki
 Talous- ja velkaneuvoja, VT Sinikka Wiik, Oulun kaupungin
 sosiaalipalvelut

1. TYÖRYHMÄN TEHTÄVÄ JA SEN TOTEUTTAMINEN

Työryhmän tehtävänä oli laatia vaiheittain etenevä kuvaus velkajärjestelyasioiden työprosessista. Päätavoitteena oli laatia helppokäyttöinen ja tiivis käsikirjamainen esitys velkajärjestelyasioiden käsittelystä käräjäoikeudessa hakemuksen laatimisesta maksuohjelman vahvistamiseen saakka sekä maksuohjelman muuttamisesta, raukeamisesta ja lisäsuoritusten vahvistamisesta. Pääpaino raportissa on vuoden 2015 lainmuutosten vaikutuksilla velkajärjestelyasioiden käsittelyyn. Tavoitteena on, että raportin avulla myös uudet velkajärjestelyasioiden käsittelijät voivat perehtyä helposti asian käsittelyn edellyttämiin työvaiheisiin.

Työryhmän aloituskokous on pidetty 17.3.2015. Aloituskokouksessa on hahmoteltu tulevan raportin sisältö ja ne asiaryhmät ja vaiheet, joita raportissa on tarkoitus käsitellä. Tämän jälkeen kevään aikana on jokaisessa hovioikeuspiirin käräjäoikeudessa käyty läpi raporttiin sisällytettävät asiaryhmät ja kunkin käräjäoikeuden käytännöt ja työmenetelmät. Näiden lisäksi on pyritty nostamaan esiin velkajärjestelyasioiden käsittelyyn liittyviä erityisiä ongelmakohtia. Näihin kokouksiin ovat ottaneet osaa kunkin käräjäoikeuden velkajärjestelyasioita käsittelevien tuomareiden, käräjänotaareiden ja käräjäsihteerien lisäksi selvittäjinä toimivia asianajajia ja muita lakimiehiä sekä velkaneuvojia. Lapin käräjäoikeuden kokouksiin on osallistunut myös hovioikeuden jäseniä ja esittelijöitä. Kukin käräjäoikeus on laatinut käräjäoikeuskohtaisen raportin, joka on toimitettu työryhmän puheenjohtajalle. Työryhmän puheenjohtajan ja käräjätuomareiden yhteistyössä laatima luonnos laatutyöryhmän raportiksi on käsitelty yhteiskokouksessa 11.9.2015.

Laatutyöryhmän raportissa on käsitelyvaiheiden kuvausten lisäksi nostettu esiin hyviä käytänteitä ja annettu joitakin suosituksia menettelytavoista ja lueteltu myös lainmuutoksiin liittyvät tärkeimmät oikeuslähteet.

2. VELKAJÄRJESTELYASIOIDEN KÄSITTELYN KEHITTÄMINEN

Yksityishenkilön velkajärjestely maksukyvyttömyysmenettelyinä

Yksityishenkilön taloudellisen kokonaistilanteen korjaamiseen tähtäävä velkajärjestely (laki yksityishenkilön velkajärjestelystä, jäljempänä VJL) on ollut osa maamme lainkäyttöä 8.2.1993 lukien. Laki mahdollistaa maksukyvyttömäksi tulleen yksityishenkilön velkojen järjestelyn niin, että henkilön maksuvaraa vastaava osuus hänen tuloistaan käytetään velkajärjestelyn ohjelma-aikana velkojen maksuun ja muilta osin velallinen vapautuu velkavastuustaan, kun maksuohjelman mukaiset suoritukset ja mahdolliset lisäsuoritukset on tehty.

Velkajärjestelyä koskevien tuomioistuinasioiden lukumäärä on myös tällä talouden suhdanteita. Lain voimaantulon jälkeen velkajärjestelyyn hakeutui suuri joukko henkilöitä ja vastaavasti 2010-luvun laskusuhdanne on näkynyt hakemusten määrän kasvuna.

Kokemusperäisesti ja myös lainvalmistelussa todettujen tutkimusten mukaan järjestelyyn hakeutuvien henkilöiden taloudellinen tilanne on 2000-luvulla tyypillisesti sellainen, että velat muodostuvat pääosin kulutusluotoista, avoimista laskuista ja osalla myös niin sanotuista pikalainoista. Harvalla hakijalla on omistusasuntoa siinä vaiheessa, kun velkajärjestelyä haetaan. Tämän osalta tilanne on muuttunut selvästi 1990-luvun hakemuksiin verrattuna. Tuolloin velkajärjestelyihin liittyi usein kysymys hakijan omistusasunnon säilyttämisestä velkajärjestelyssä ja vakuusvelkojen järjestely.

Lainsäädäntöä on uudistettu velkajärjestelylain osalta vuosina 1994, 1996 (väliaikainen este), 2002 (niin sanotut painavat syyt, lain 10 a §), 2006, 2007, 2010 (maksuohjelman kestoksi kolme vuotta) ja viimeksi vuonna 2014, jolloin velkajärjestelyn aineellisiin ja menettelyllisiin säännöksiin tehtiin useita uudistuksia. Lain muutokset tulivat voimaan 1.1.2015.

Viimeisimmän uudistuksen tavoitteena on ollut velkajärjestelyn edellytysten ja esteiden tarkistaminen, yksityisen elinkeinonharjoittajan jatkuvan elinkeinotoiminnan velkajärjestelyn mahdollistami-

nen ja velkajärjestelyasioiden käsittelyn tehostaminen ja nopeuttaminen niin käräjäoikeudessa kuin selvittäjienkin menettelyssä.

Muutoksilla on velkajärjestelyprosessin osalta ollut myös taloudellisia tavoitteita. Selkeissä ja yksinkertaisissa asioissa ei selvittäjän määräämistä pidettäisi pääsääntönä, jos hakija liittää hakemukseensa maksuohjelmaehdotuksen. Velkaneuvoja kannustetaan laatimaan maksuohjelmaehdotuksia yksinkertaisissa asioissa. Lain tasolla täysin uutta on niin sanottu yksinkertaistettu menettely, jossa hakijalla on mahdollisuus ennen hakemuksen jättämistä selvittää velkojien kanta maksuohjelmaehdotukseen ja velkojien enemmistön kannasta riippuen aikaansaada ohjelman vahvistaminen pienvelkojien vastustuksesta huolimatta (aiemmassa lainvalmistelussa tätä hahmoteltiin niin sanottuna ”pakkosovintona”).

Lain muutosten välitön heijastuminen hakijoiden avustajien ja selvittäjien työssä

Sähköisen asioinnin toimivuus on ollut haasteellista ja osa velkojista ei ilmoita sähköistä prosessiosoitetta. Velkojat eivät alkuvuodesta 2015 usein olleet tietoisia saldopäivän käyttöönotosta ja hakijoille on ilmoitettu velkasaldoja velkojan itse valitseman päivän tilanteen mukaan.

Velkajärjestelyasiat Rovaniemen hovioikeuspiirin käräjäoikeuksissa ja Rovaniemen hovioikeudessa (vuosina 2014–2015)

Velkajärjestelyasioiden yleisyyden ja käytännön merkityksen kuvaamiseksi seuraavassa on tarkasteltu hovioikeuspiirin käräjäoikeuksiin saapuneiden ja ratkaistujen velkajärjestelyasioiden tilannetta ajanjaksoilla 1.1.2014–31.12.2014 ja 1.1.2015–31.8.2015.

Tiedot perustuvat Tuomas-järjestelmän raportteihin. Ratkaistujen määrät ovat lopullisesti ratkaistuja asioita:

Kainuun käräjäoikeuteen on vuonna 2014 saapunut yhteensä 109 velkajärjestelyasiaa ja ajalla 1.1.–31.8.2015 yhteensä 58 velkajärjestelyasiaa. Ratkaisuja on tehty vuonna 2014 yhteensä 98 ja ajalla 1.1.–31.8.2015 yhteensä 62.

Kemi-Tornion käräjäoikeuteen on vuonna 2014 saapunut yhteensä 88 velkajärjestelyasiaa ja ajalla 1.1.–31.8.2015 yhteensä 37 velkajärjestelyasiaa. Ratkaisuja on tehty vuonna 2014 yhteensä 86 ja ajalla 1.1.–31.8.2015 yhteensä 34.

Lapin käräjäoikeuteen on vuonna 2014 saapunut yhteensä 275 velkajärjestelyasiaa ja ajalla 1.1.–31.8.2015 yhteensä 151 velkajärjestelyasiaa. Ratkaisuja on tehty vuonna 2014 yhteensä 218 ja ajalla 1.1.–31.8.2015 yhteensä 174.

Oulun käräjäoikeuteen on vuonna 2014 saapunut 455 velkajärjestelyasiaa ja ajalla 1.1.–31.8.2015 yhteensä 275 velkajärjestelyasiaa. Ratkaisuja on tehty vuonna 2014 yhteensä 459 ja ajalla 1.1.–31.8.2015 yhteensä 246.

Ylivieska-Raahen käräjäoikeuteen on vuonna 2014 saapunut 111 velkajärjestelyasiaa ja ajalla 1.1.–31.8.2015 yhteensä 76 velkajärjestelyasiaa. Ratkaisuja on tehty vuonna 2014 yhteensä 94 ja ajalla 1.1.–31.8.2015 yhteensä 58.

Edellä todetuista luvuista ilmenee, että vuonna 2014 hovioikeuspiirin käräjäoikeuksissa tuli vireille yhteensä 1038 velkajärjestelyasiaa.

Verrattuna laatuhankeen raportissa 3/2002 esitettyyn lukemaan 702 asiaa vuonna 2001 ja 2334 asiaa vuonna 1995 edellä mainittu ei ole täysin vertailukelpoinen johtuen hovioikeuspiirin alueen muutoksista.

Vertailukohdaksi voi ottaa esimerkiksi Oulun käräjäoikeuden, johon vuonna 2002 saapui 336 asiaa ja vuonna 2014 edellä mainitut 455 asiaa. Johtopäätöksenä on, että talouden suhdanne selvästikin jo näkyy käsiteltävien asioiden määrissä.

Rovaniemen hovioikeuteen on saapunut vuonna 2014 noin 50 velkajärjestelyasiaa, joista 44 oli asianimikkeeltään joko velkajärjestelyhakemuksia tai maksuohjelman vahvistamisia ja vuonna 2015 elokuun loppuun asti 35 asiaa, joista 30 oli joko velkajärjestelyhakemuksia tai maksuohjelman vahvistamisia. Muut olivat lähinnä maksuohjelman muuttamista tai lisäsuoritusten vahvistamista koskevia

asioita. Asioita, joissa oli kysymys pelkästään selvittäjän palkkiosta, saapui 2 vuonna 2014 ja vuoden 2015 elokuulle mennessä 4. Selvittäjän palkkiota koskevia valituksia on voinut kuitenkin olla käsiteltävänä myös pääasioiden yhteydessä.

3. HAKEMUKSEN VAIHEET

a) Hakemuksen laatiminen

- hakijalla on velvollisuus selvittää sovinnon edellytykset velkojensa kanssa
- jos velkojia on suuri määrä tai hakijalla ei ole maksuvaraa lainkaan, voi olla selvää ettei sovinnolle ole edellytyksiä
- hakija voi myös tarjota velkojille kirjallista sovintoa
- sovinnon edellytysten puuttuminen ja selvittämättä jättäminen mainitaan hakemuksessa
 - hakemuksessa ilmoitetaan tiivistelmä velkojien kielteisistä kannanotoista
- hakemus on laadittava vahvistetun kaavan mukaisesti uhalla, että hakemus voidaan jättää tutkimatta (VJL 50 § 1)
- hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja vaadittavasta selvityksestä säädetään yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun asetuksen 2–3 §:ssä (jäljempänä VJA, asetusmuutokset 1379/2014)
- velan peruste ja luottotyyppi on ilmoitettava hakemuksessa, jotta velallisen menettelyn hyväksyttävyyttä voidaan arvioida
- hakijan tulee velkaselvityksessä VJL 11 b §:n mukaisesti pyytää velkojiltaan tietyille saldopäivälle päivätty ilmoitus velkojan saatavasta, mahdollisista yhteisvastuullisista velallisista tai takaajista, saatavan pääoman ja sivukulujen määrästä sekä vanhentumisesta
- saldopäivän tarkoitus on, että ei tarvitsisi tarkistaa velkasaldoja myöhemmässä vaiheessa, kun menettely aloitetaan

- vaikka hakijan kaikki velat olisivat ulosotossa, ulosottoviraston tuloste ei voi korvata velkaselvittelyä, koska velkojen vakuudet eivät ilmene siitä
- velkojalla on velvollisuus tiedon antamiseen velkaselvityksessä
 - kun velkojalta tiedustellaan saatavia, tulisi velkojalle jo ensimmäisessä pyynnössä ilmoittaa, että velan määränä käytetään hakijan tiedossa olevaa määrää
 - jos velkoja ei ilmoita tietojaan saatavan määrästä, käräjäoikeus ei tule myöhemmässä vaiheessa näitä tietoja uudelleen kysymään
- velkojien on ilmoitettava hakijalle prosessiosoitteensa, joka tulisi olla sähköpostiosoite tai velkojan ilmoituksen mukaan velkojan postiosoite (= perinteinen prosessiosoite)
 - hakijat ovat joutuneet itse etsimään sähköisiä prosessiosoitteita (ja myös perinteisiä prosessiosoitteita) velkojien passiivisuuden johdosta
 - jos velkoja ei ilmoita sähköistä prosessiosoitetta, velkojan katsotaan edellyttävän postiosoitteen käyttöä
- sähköpostit tulee lähettää suojatussa muodossa ainakin siltä osin kuin kysymys on salassa pidettävistä asiakirjoista (esimerkiksi lääkärinlausunnot, lisäksi velkaantumishistoria on suositeltavaa lähettää salattuna)
- mikäli hakemukseen sisältyy merkittävä määrä terveydentilaa koskevia asiakirjoja se puoltaa kirjepostin käyttöä
- lainmuutoksen jälkeen lähtökohtana on ollut, että selvissä tapauksissa hakemuksen liitteeksi on laadittu maksuohjelmaehdotus
- edelleen on mahdollista, että hakija toimittaa pelkän hakemuksen ja sen yhteydessä ilmoittaa, että haluaa laatia maksuohjelmaehdotuksen myöhemmin
 - tämän jälkeen käräjäoikeus kuulee velkojat ja tekee aloitusharkinnan
 - jos velkajärjestely aloitetaan, käräjäoikeus kehottaa velkaneuvojaa tai hakijan avustajaa toimittamaan maksuohjelmaehdotuksen tai asiaan määrätään selvittäjä

b) Hakemuksen kirjaaminen ja jakaminen

- hakemus saapuu käräjäoikeuteen kirjallisessa tai sähköisessä muodossa (jatkossa pääsääntöisesti vain sähköisessä muodossa)
- kirjaaja jakaa jutun vuorossa olevalle käsittelijälle (yleensä käräjänotaarille) ja sihteerille sekä merkitsee Tuomaksen huomautuksiin sihteerin nimikirjaimet
- kirjaamo tekee RTJ-ilmoituksen hakemuksen saapumispäivänä
- Tuomas-ohjeen mukaan asia hyväksytään tiedoksiintoon (ellei ole täydennyksen tarvetta)
- jos hakemukseen sisältyy väliaikaista kieltoa koskeva pyyntö, asiasta ilmoitetaan käsittelijälle heti
- asiakirjat tulostetaan käräjäoikeudessa arkistokappaleiksi, vaikka käsittelyssä olisikin sähköisesti hoidettavia vaiheita (arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti)

c) Hakemuksen tarkastaminen ja täydentäminen

- VJL 50 §:n säännöksen perusteella hakemus on laadittava vahvistetun kaavan mukaisesti
- hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksestä on säädetty asetuksella (VJA 2–3 §)
- hakemuksen tarkastaa käräjänotaari
- keskeisiä liitteitä ovat:
 - velkaantumisselvitys (velkaantumishistoria)
 - velkojaluettelo
 - selvitys mahdollisuudesta päästä velkojien kanssa sovintoratkaisuun tai peruste sille, miksei sovintoon ole mahdollisuutta päästä
- poikkeustilanteissa hakemukseen tulee liittää hakijaa koskeva lääkärinlausunto, jos hakijalle on tarvetta määrätä prosessiedunvalvoja

- puutteita hakemuksissa on ollut yleisimmin velan perusteen ja käyttötarkoituksen ilmoittamisessa
 - työryhmässä on tullut esille, että velalliset usein eivät muista velan perustetta ja näiden tietojen saaminen voi olla avustajallekin hyvin vaikeaa, kun velkaantumisesta on vuosia ja veloissa on perintäryityksille ”myytyjä” saatavia
- elinkeinonharjoittajan hakemukseen on liitettävä:
 - toimintaa kuvaavat tilinpäätösasiakirjat kahdelta viimeiseltä tilikaudelta tai verotuspäätökset (poikkeuksena ne, jotka eivät ole kirjanpitovelvollisia)
 - selvitys toiminnan laajuudesta sekä
 - tilintarkastajan tai muun asiantuntijan lausunto (VJA 3 §)
 - > muita asiantuntijoita ovat TE-keskuksen Talousapu-yksikkö ja maatalousyrittäjillä Pro Agria- niminen yritys
- velkojaluettelossa (erillinen asiakirja luettelo velkojista) on ilmoitettava:
 - velkojan nimi
 - velkojan sähköinen prosessiosoite tai jos velkoja on ilmoittanut haluavansa tiedoksiannot postitse, postiosoite ja
 - myös listattuna mahdolliset takaajat, vakuudenasettajat ja kanssavelalliset sekä heidän yhteystietonsa
- kiireellisessä tilanteessa hakemus voidaan jättää vireille osin puutteellisena, tulevan täydennyksen varaan
- hakijaa on kehotettava täydentämään hakemustaan, jos puutteet vaikuttavat käräjäoikeuden arviointiin menettelyn aloittamisen osalta tai velkojat eivät voi arvioida hakemusta sen sisällön puutteiden vuoksi
- jos hakemukseen on jo liitetty maksuohjelmaehdotus, hakemukselta ja maksuohjelmalta on edellytettävä enemmän
- sisällön puutteet ja virheet eivät tässä tilanteessa tule selvittäjän vaan käräjäoikeuden käsiteltäväksi velkojien lausumien jälkeen
- vireilletulon yhteydessä on heti tarkistettava esimerkiksi se, että hakemuksen velkaluettelo ja ohjelmaehdotuksen luettelo ovat saman sisältöiset ja että ohjelmaehdotus on täytäntöönpanoperusteeksi kelpaava

- käräjäsihteeri laatii täydennyskehotukset ja lausumapyynnöt käsittelijän ohjeiden mukaan
- täydennyskehoitus sisältää uhan (tutkimatta jättäminen)
- epävirallista täydennyspyyntöä voidaan käyttää vain velkaneuvojien, asianajajien ja lupalakimiesten toimiessa hakijan avustajana
- täydennyksen saavuttua on tehtävä diaarimerkinnät Tuomasjärjestelmään
- mikäli täydennystä ei toimiteta määräpäivään mennessä, hakemus jätetään tutkimatta (pääsääntö)

4. VÄLIAIKAISET KIELLOT

- hakemukseen voi sisältyä VJL 21 §:n tarkoittama pyyntö väliaikaisesta kiellosta
- tuomioistuimien voi hakemuksen tultua vireille velallisen vaatimuksesta määrätä seuraavan kiellon olemaan väliaikaisesti voimassa jo ennen velkajärjestelyn alkamista:
 - maksu- ja vakuudenasettamiskielto (12 §)
 - perintäkielto ja turvaamistoimenpiteiden kielto (13 §)
 - ulosmittauskielto (17 §) sekä
 - täytäntöönpanon ja virka-avun kielto (18 §)
- hakemukseen on selvästi merkittävä esimerkiksi saatteeseen, mikäli haetaan väliaikaista kieltoa
- hakijan on harkittava, minkä sisältöistä kieltoa pyydetään (esimerkiksi elinkeinonharjoittajan ei tule automaattisesti vaatia maksukiellon määräämistä)
- väliaikaista kieltoa koskeva hakemus on käsiteltävä käräjäoikeudessa kiireellisenä
- pakkohuutokauppaa koskeva vaatimus on otettava käsiteltäväksi heti ja pyrittävä ratkaisemaan samana tai seuraavana päivänä
 - velkojia ja ulosottomiestä on VJL 53 §:n 2 momentin mukaisesti näissä tilanteissa syytä kuulla

- kiellolla voidaan estää velallisen perusturvaan kuuluvan omaisuuden realisointi ja jatkamiskelpoisessa elinkeinotoiminnassa tarvittavan omaisuuden realisointi
- väliaikaista kieltoa haettaessa tulisi asunnon säilyttämiseen liittyvät laskelmat olla laadittuna
- jos hakemukseen ei ole liitetty tarvittavia ulosoton asiakirjoja, myös käsittelijä voi pyytää ne ulosottomieheltä
- ratkaisuvaiheessa on tarkistettava, että pyynnön kohteena oleva omaisuus kuuluu hakijan perusturvaan
- yrittäjän hakiessa on tarkistettava, että omaisuus on tarpeen elinkeinotoiminnan harjoittamisen ja jatkamisen kannalta
- toistuvaissuorituksen (palkan ja eläkkeen) ulosmittauksen keskeyttämistä koskeva vaatimus ratkaistaan viimeistään viikon kuluessa vaatimuksen saapumisesta
- palkan/eläkkeen ulosmittauksen keskeyttämisiin on vakiintuneesti suhtauduttu niin, että ulosmittaus on voitu rajata velkajärjestelyn todennäköisen maksuvaran määrään
- asia on siirrettävä käräjätuomarin käsiteltäväksi, jos hakemuksessa on kysymys
 - pakkohuutokaupasta
 - liikehuoneiston tai asuinhuoneiston hädän kieltoa koskevas- ta vaatimuksesta tai
 - hakemus vaikuttaa shikaaninomaiselta
- päätös väliaikaisesta kiellosta lähetetään tiedoksi
 - ulosottoon
 - velalliselle ja
 - velkaneuvojalle/avustajalle (aloittamisvaiheessa väliaikaista kieltoa koskeva päätös toimitetaan myös selvittäjälle tiedoksi)
- väliaikaisesta kiellosta on tehtävä RTJ-ilmoitus ratkaisunantopäivänä
- hylkäävään päätökseen saa hakea muutosta vain, kun kieltoa on haettu velallisen perusturvaan kuuluvan omaisuuden tai elinkeinotoiminnassa tarvittavan omaisuuden rahaksimuuton estämiseksi

- päätöstä väliaikaisesta kiellosta ei tehdä käräjäoikeudessa, jos velkajärjestelyhakemus on hylätty (hovioikeus päättää)

5. VELKOJEN KUULEMINEN HAKEMUKSESTA

- velkajärjestely on hakemuslainkäyttöä
 - käsittelyä koskevat säännökset sisältyvät VJL 8 lukuun ja oikeudenkäymiskaaren 8 lukuun (hakemusasioiden käsittely)
- kuulemisperiaate on yleinen lainkäytössä noudatettava periaate
- tuomioistuini voi VJL 52 §:n mukaan ennen kuin se päättää velkajärjestelyn aloittamisesta varata yhdelle tai useammalle velkojalle tilaisuuden määrääjässä lausua kirjallisesti hakemuksesta
- velkajärjestelyssä puututaan velkojien oikeuksiin, joten näille on ennen ratkaisun tekoa varattava tilaisuus tulla kuulluksi
- kuulemisella saadaan selvitystä velkajärjestelyn mahdollisista esteistä ja rajatapauksissa myös edellytyksistä (Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhankkeen työryhmäraportti 3/2002 ”Juttujen hallinnointi (case management) velkajärjestelyasioissa, Laaturaporttikirja IV)
- perinteinen lähtökohta on ollut, että velkojien kuulemista hakemuksesta on aloitusvaiheessa rajattu
- selvittäjä laatii ohjelmaehdotuksen menettelyn aloittamisen jälkeen ja kaikki velkojat saavat tilaisuuden lausua asiassa viimeistään tässä vaiheessa
 - Oulun käräjäoikeus on ennen ratkaisun antamista kuullut hakemuksen johdosta suurimmat velkojat (kaikki velkojat joilla on vähintään 5 %:n osuus veloista)
 - Lapin käräjäoikeus on kuullut 3 suurinta velkojaa
 - Oulun käräjäoikeus ei aloita velkajärjestelyä velkojia kuulematta, Lapin käräjäoikeus ja Kainuun käräjäoikeus ovat aloittaneet selvissä tapauksissa menettelyjä kuulematta velkojia
- laatutyöryhmä pitää pääsääntönä ja suositeltavana, että velkojia kuullaan ennen aloittamispäätöstä
 - menettelyn aloittaminen ilman kuulemisiä tulee rajata vain selviin tapauksiin

a) Maksuohjelmaehdotusta ei ole hakemuksen liitteenä

- suurimmille velkojille varataan tilaisuus lausua kirjallisesti hakemuksen johdosta
 - pankit, Verohallinto sekä yksityisvelkojat ja takaajat
 - Oulun käräjäoikeuden työryhmässä on tuotu esille, että takaajan on tärkeää saada tieto päävelallisen hakemuksesta
- käräjäsihteerien ohje
 - Tuomakseen lisätään asianosaiseksi velkojat sekä yleisen asian vaiheisiin otsikoksi lausumapyyntö ja tekstiksi alaosaan "Lausumapyyntö seuraaville velkojille, määräpäivä x.x.2015" ja luettelo lausutetuista velkojista
 - > määräaika lausumille 2 viikkoa
 - > lausumapyyntöön lisätään fraasi siitä, vaatiiko velkoja istuntokäsittelyä asiassa
 - lausutetaan myös hakijaa mahdollisista velkojien lausumista, jonka jälkeen aloituspäätös/istuntokäsittely

b) Maksuohjelmaehdotus on hakemuksen liitteenä

- VJL 52 a §:n mukaan tuomioistuin antaa hakemuksen ja maksuohjelman tiedoksi kaikille velkojille, takaajille, vakuudenasettajille ja kanssavelallisille sekä kuulee heitä hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta
- kuuleminen toteutetaan pääsääntöisesti sähköpostitse tai toisijaisesti kirjeitse
 - VJL 62 a §:n mukaan todisteellista tiedoksiantoa ei pidetä lähtökohtana
 - todisteellista tiedoksiantoa on syytä käyttää, mikäli on syytä olettaa kirjeen olevan riittämätön toimi
- käräjäoikeuden lausumapyynnön sisältö on muokattava vastamaan lain 52 a §:n sisältöä

- lausumapyynnössä on yksityisvelkojalle annettava selvitys VJL 31 a §:ssä tarkoitetusta mahdollisuudesta vaatia maksuohjelman keston jatkamista (VJL 52 a § 1 momentti 3-kohta)

6. ALOITUSVAIHE

- velkajärjestelyn aloituspäätöksessä otetaan kantaa velkajärjestelyn edellytyksiin, väitettyihin esteperusteisiin ja tarvittaessa lain 10 a §:n tarkoittamiin vastasyihin eli painaviin syihin myöntää velkajärjestely esteestä huolimatta
- velkajärjestelyn edellytykset ja esteet on nähty dispositiivisina kysymyksinä
- hakijan tulee esittää selvitys edellytyksistä ja velkojien selvitys esteistä (Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhankeen työryhmäraportti 3/2002, Laaturaporttikirja IV)
- VJL 53 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimella on oikeus hankkia selvitystä lain 10 § mukaisista esteperusteista, mutta käytännössä tämä on erittäin harvinaista
- kaikissa tapauksissa hakijalle tulee varata tilaisuus lausua tutkittavaksi otetusta kysymyksestä (KKO 1998:62)
- aloituspäätöksestä tulee ilmetä, kummalla lain 9 §:n 1 momentin perusteella hakija on velkajärjestelyn tarpeessa
- jos velkajärjestely aloitetaan esteestä huolimatta, tämä johtopäätös ja perustelut tulee ilmetä aloituspäätöksestä selvästi
- kysymys vaikuttaa maksuohjelman keston (3 tai 5 vuotta) eikä ole perusteltua, että selvittäjä joutuu tulkitsemaan vajavaista päätöstä tai peräti ratkaisemaan kysymyksen velkajärjestelyn kestosta
- päätökseen, jolla velkajärjestely on aloitettu, ei saa hakea muutosta (VJL 54 § 1)
- mikäli velkajärjestelylle ei ole edellytyksiä tai sille on este eikä painavia syitä ole olemassa, hakemus hylätään
- päätökseen saa tällöin hakea muutosta valittamalla

a) Aloitusharkinta ja selvittäjän määrääminen

Aloitusharkinta

- ennen aloitusharkintaa suurimpia velkojia on pääsääntöisesti kuultava
- jos hakija ei ole toimittanut maksuohjelmaehdotusta tai ei halua sitä toimittaa, käräjäoikeus yleensä määrää selvittäjän aloituspäätöksen yhteydessä
- aloituspäätöksessä voidaan määrätä myös hakija toimittamaan maksuohjelmaehdotus, jos hakija on ilmoittanut haluavansa laatia maksuohjelmaehdotuksen
- aloituspäätöksessä asetetaan määräpäivä maksuohjelmaehdotuksen toimittamiselle ja tarvittaessa määräpäivä, johon mennessä velkojien on ilmoitettava saatavansa velkajärjestelyn aloittamispäivälle
- jos velkajärjestely aloitetaan 6 kuukauden kuluessa saldopäivästä, maksuohjelmassa käytetään hakijalle toimitettuja saldoilmoituksia sellaisenaan tarkastamatta saldoja aloituspäivälle
- VJL 31 §:n 3 momentin mukaan viimesijaista velkaa on saldopäivän ja ohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertynyt korko
- jos velkajärjestelyn aloituspäivä on enemmän kuin 6 kuukautta saldopäivästä, tulee velkasaldot tarkistaa aloittamispäivälle (VJL 31 § 3)
 - tässä tilanteessa aloituspäätökseen tulee sisällyttää määräys velan määrän ilmoittamisesta (VJL 54 § 5)

Selvittäjän määrääminen

- selvittäjä voidaan määrätä velallisen taloudellisen aseman selvittämiseksi, omaisuuden rahaksimuuton vuoksi tai jos määrääminen on muuten velkajärjestelyn toteuttamiseksi tarpeen (VJL 64 § 2)
 - perusteena voi olla asian riittävyys ja selvitystarve
 - jos on kysymys asunnon säilyttämisestä velkajärjestelyssä tai yrittäjän velkajärjestelystä, selvittäjän määrääminen voi olla perusteltua
 - yrittäjän osalta selvittäjän on otettava huomioon muun muassa velkajärjestelyn lisäedellytykset ja yritystoiminnan jatkamiskelpoisuus
- kun hakija toimittaa maksuohjelmaehdotuksen, selvittäjän määräämistä on rajoitettu (HE 83/2014 s. 75)
 - selvittäjää ei tulisi tällöin määrätä ilman erityistä syytä eikä ainakaan yksin tiedoksiantojen toimittamista varten
- mikäli maksuohjelmaehdotuksesta puuttuu velkoja tai siinä on jokin muu puute, tarkoituksenmukaista on, että tuomioistuin VJL 58 §:n mukaisesti varaa velalliselle tilaisuuden määrääpäävään mennessä laatia uuden maksuohjelman
- selvittäjä määrätään kunkin käräjäoikeuden ylläpitämältä selvittäjälialta
- selvittäjiksi on määrättävä osaava ja ammattitaitoinen henkilö
- yhteydenpito selvittäjän ja käräjäoikeuden välillä tulee olla säännönmukaista ja joustavaa
- selvittäjän asema rinnastuu tuomioistuimen esittelijään (KKO 1995:191)

b) Käsittely ja aloitusharkinta, jos maksuohjelmaehdotus on hakemuksen liitteenä

- velkojia, takaajia, vakuuden asettajia ja kanssavelallisia on jo kuultu VJL 52 a §:n mukaisesti

- jos velkajärjestelyyn on edellytykset ja maksuohjelman vahvistamiselle ei ole estettä, voidaan velkajärjestely aloittaa ja maksuohjelma vahvistaa samanaikaisesti (HE 83/2014 s. 73)
- käräjäoikeuden on ilmoitettava ratkaisun antamisesta
- jos velkojien lausumat antavat aihetta maksuohjelmaehdotuksen muuttamiseen, hakijalle varataan VJL 58 §:n 1 momentin mukaisesti tilaisuus toimittaa korjattu maksuohjelmaehdotus
- lausumien pyytäminen korjatusta maksuohjelmaehdotuksesta on harkinnanvaraista
 - jos velkojan perustellun väitteen mukaiset korjaukset on tehty, lausumien pyytäminen ei ole tarpeen, ellei maksuohjelma ole olennaisesti muuttunut

c) Istunokäsittely ennen menettelyn aloittamista

- velkajärjestelyasiaa käsiteltäessä noudatetaan VJL 49 §:n mukaan hakemusasioiden käsittelyä koskevia oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä
- oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan hakemusasia on käsiteltävä hakemusasian istunnossa, jos asiassa kuullaan asiaan osallista tai todistajaa taikka muuta henkilöä henkilökohtaisesti
- oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan riittävä hakemusasia on käsiteltävä hakemusasian istunnossa
 - jos asiaan osallinen sitä vaatii tai
 - käräjäoikeus asian tai sen osan selvittämiseksi pitää sitä tarpeellisenä
- tässä suhteessa tuomioistuimella ei ole harkintavaltaa
 - tuomioistuimen harkinnassa sen sijaan on, missä laajuudessa suullinen käsittely on toimitettava
- istunto tulee toimittaa, jos kysymys on velkajärjestelyn edellytyksistä ja esteistä ja hakemus saattaisi tulla hylätyksi (Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke työryhmäraportti 3/2002)

- istuntoa ei tarvitse järjestää, jos kirjallisen aineiston perusteella on selvää, että
 - esteväite tulee hylätyksi eikä
 - istuntokäsittelyä vaadita
- prosessiekonomian kannalta on järkevää, että hakijaa pyydetään lausumaan esteväitteistä ja painavista syistä ja samalla ilmoittamaan, vaatiiko hän istunnon toimittamista tai voidaan-ko asia ratkaista kansliassa
- istuntokäsittely toimitetaan yleensä niin sanottuna hakemus-Asian istuntona ilman erillistä valmistelua
- hakemusasian istunnon kulku:
 - 1) asian esittely eli lähtötilanne ja asianosaisten tekemät väitteet perusteineen
 - 2) todistelun kartoittaminen ja nimeäminen
 - 3) todistelun vastaanottaminen
 - 4) loppulausunnot ja mahdolliset oikeudenkäyntikuluvaatimukset
- päätös julistetaan istunnossa tai annetaan kansliassa
 - kansliassa ratkaisu on oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 11 §:n mukaan annettava viimeistään 14. päivänä käsittelyn päättymisestä

7. MAKSUOHJELMAN VAHVISTAMINEN

- maksuohjelma voidaan VJL 38 §:n 1 momentin mukaan vahvistaa, jos velkajärjestelyyn on lain 9–11 §:n tarkoittamat edellytykset ja ohjelma vastaa lain säännöksiä
- myös lain säännöksistä poikkeava maksuohjelma voidaan VJL 38 §:n 1 momentin mukaan vahvistaa, ellei siitä esitetä väitteitä
 - maksuohjelman sisältö on asia, jossa sovinto on sallittu
- viran puolesta on tarkastettava ainakin, että
 - ohjelma on täytäntöönpanokelpoinen
 - kaikki velkajärjestelyyn kuuluvat velat sisältyvät ohjelmaan

- ohjelmasta ilmenee veloille tuleva kokonaiskertymä
- etuoikeutettu elatusapuvelka saa suorituksen ennen muita velkoja ja
- velkojien yhdenvertaisuutta ei loukata
- lisäksi tulee ottaa huomioon havaittavissa oleva ulosottoperusteen määräaika ja luonnollista henkilöä koskevan saatavan loppullinen vanhentuminen
- maksuohjelmassa on määrättävä, miten ulosottoon kertyneet varat on jaettava
- maksuohjelma vahvistetaan kullekin velalliselle erikseen, paitsi yhteisvelallisille vakuusvelan osalta yhteinen (VJL 24 § 1)
- elinkeinonharjoittajalle ei voida vahvistaa maksuohjelmaa, jos velkoja saattaa todennäköiseksi, että hänelle maksuohjelman mukaan tuleva kertymä on pienempi kuin mitä hän saisi konkurssissa ilman velallisen omistusasunnon huomioon ottamista ja VJL 20 a §:n soveltamista (VJL 46 a §)
 - kysymys on väitteenvaraisesta esteestä
- velalliselle tai selvittäjälle voidaan varata tilaisuus laatia uusi maksuohjelmaehdotus, jos ehdotusta ei voida 38 §:n mukaan vahvistaa (VJL 58 § 1)
- uudesta ohjelmahdotuksesta tulee kuulla niitä velkoja, joita muutos koskee, jos muutos on olennainen
- maksuohjelman ja lisäsuoritusten toimivuuden kannalta ohjelman tulisi alkaa kuukauden ensimmäisenä päivänä
- vuoden vaihteessa laadittavat maksuohjelmat on pyrittävä vahvistamaan kuluvan vuoden aikana (mahdollinen asetusmuutos johtaa maksuohjelman tarkistamiseen, jos elinkustannukset muuttuvat ja asia on edelleen vireillä)
- ennen maksuohjelman vahvistamista on annettava ratkaisuilmoitus

- selvittäjälle sekä
- lisäksi hakijalle/asiamiehelle

- ratkaisuilmoituksessa ja vahvistamispäätöksessä on mainittava, onko maksuohjelmaehdotusta muutettu ja miten sen jälkeen, kun ehdotus on toimitettu asiaan osallisille

a) Selvittäjän laatima maksuohjelmaehdotus (VJL 66 §)

- selvittäjä toimittaa maksuohjelmaehdotuksen, lausumat ja niistä laatimansa tiivistelmän ratkaisuehdotuksineen käräjäoikeudelle
- käräjäoikeus lähettää ilmoituksen ratkaisun antamisesta selvittäjälle toimitettavaksi eteenpäin asianosaisille
- selvittäjän tiivistelmä voidaan ottaa ratkaisun liitteeksi ja päätöksen perusteluissa voidaan viitata tiivistelmään, ellei ratkaisun selvyys siitä vaarannu
- selvittäjän tiivistelmä voidaan tarpeellisin osin myös kirjoittaa päätöksen selostusosaan ja viitata ratkaisun perusteluissa edellä ilmeneviin selvittäjän perusteisiin

b) Hakijan toimittama maksuohjelmaehdotus

- ellei asiassa ole sovellettu VJL 52 a §:n 2 momenttia, tuomioistuimien on pyytännyt velkojilta, takaajilta, vakuuden asettajilta ja kanssavelallisilta lausuman maksuohjelmasta sekä ilmoittanut 31 a §:ssä tarkoitetusta mahdollisuudesta vaatia maksuohjelman keston jatkamista
- käräjäoikeuden on toimitettava ilmoitus ratkaisun antamisesta velalliselle ja hänen avustajalleen/velkaneuvojalle, kaikille velkojille, takaajille ja vakuudenasettajille, kotipaikan ulosottoviranomaiselle ja selvittäjälle, jos sellainen on määrätty (VJL 62 a §)
- ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä velkojalle, jonka saattava velalliselta on vähäinen ja joka ei ole toimittanut lausumaa maksuohjelmaehdotuksesta

c) Istuntokäsittely maksuohjelmaa vahvistettaessa

- istuntokäsittely kohdan 6.c. mukaisesti
- usein riitaisuudet voidaan selvittää yhteistyössä selvittäjän/maksuohjelman laatijan kanssa
- maksuohjelmaehdotus voidaan käsitellä istunnossa muutoinkin kuin riitaisen kysymyksen käsittelemiseksi (esimerkiksi lausumat ovat epäselviä)
- istuntoon kutsutaan ainakin velallinen ja lausuman antaneet velkojat
 - velallinen kutsutaan uhalla, että asia jää sillensä
 - velkojat kutsutaan uhalla, että asia voidaan käsitellä ja ratkaista poissaolosta huolimatta
 - selvittäjä voidaan kutsua kuultavaksi istuntoon, jos se on asian selvittämiseksi tarpeen
- käsittelyilmoitus istunnosta lähetetään kaikille velkojille, jos istunto toimitetaan maksuohjelman sisältöön liittyvästä seikasta
- velkoja koskevat väitteet osoitetaan eri oikeudenkäyntiin, jos niitä ei voida käsitellä velkajärjestelyasian yhteydessä aiheuttamatta olennaista viivästystä tai haittaa (VJL 57 §)
- tuomioistuimen on VJL 28 §:n mukaan määrättävä, minkä suuruisena velka otetaan huomioon maksuohjelmassa
- elinkeinonharjoittajaa koskevissa hakemuksissa, missä selvittäjä on riitauttanut asiantuntijalausunnan, asiantuntija voidaan tarvittaessa kutsua istuntoon asian selvittämiseksi tai käyttää kirjallista lausuntoa todisteena

d) Oikeusavun omavastuuosuus ja palkkiot

Oikeusavun omavastuuosuuden poistaminen

- omavastuuosuuden määrää voidaan alentaa, jos oikeusapua myönnettäessä määrätty omavastuuosuus muodostuisi oikeus-

apua saaneen taloudellisiin oloihin nähden selvästi kohtuuttomaksi (oikeusapulaki 20 § 1)

- kun oikeusapua haetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain mukaisessa asiassa, vähennetään käyttövaralaskelmassa myös ne varat, jotka velallinen tosiasiallisesti käyttää velanhoitomenoihin (Valtioneuvoston asetus oikeusavusta 14 § 3, 23.5.2002/388)
- Rovaniemen hovioikeus on päätöksissään 17.8.2015 nro 416 asiassa S 15/704 ja 8.1.2015 nro 3 asiassa S 14/880 poistanut oikeusavun saajalle määrätyn omavastuuosuuden, koska velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen oikeusavun saajan taloudelliset olot olivat muuttuneet siten, että hänelle määrätty omavastuuosuus muodostui oikeusapulain 20 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla selvästi kohtuuttomaksi
 - kohtuuttomuutta arvioitaessa otettiin huomioon tosiasialliset velanhoitomenot sekä maksuohjelmasta ilmenevät välttämättömät elinkustannukset, elatusvelvollisuus ja sairauskulut
 - aiemmista päinvastaisista ratkaisuista poikkeavaa linjaa voidaan pitää nyt jo vakiintuneena

Palkkiot

- tuomioistuimissa on koettu, että palkkioiden määrääminen aiheuttaa välillä lisätyötä
- avustajat ja selvittäjät ovat kokeneet, että palkkioita leikataan välillä aiheettomasti
- asiaa olisi syytä selvittää laajemmin

8. ILMOITUKSET RATKAISUN ANTAMISESTA

a) Väliaikaiset kiellot

- jos kielto annetaan hakemuksen mukaisena, ei ennakoilmoitusta ratkaisun antamispäivästä
- jos pyyntö hylätään ja kysymys on velallisen perusturvaan kuuluvan tai elinkeinotoiminnassa tarvitseman omaisuuden rahak-

simuutosta, hakijalle lähetetään muutamaa päivää aikaisemmin ennakoilmoitus ratkaisun antamispäivästä

- ulosottoa koskevasta väliaikaisesta kiellosta ilmoitus ulosottovirastoon
- jos koskee elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja, ilmoitus Patentti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin merkitsemistä varten (VJL 87 a §)
- päätös selvittäjälle aloituspäätöksen mukana
- RTJ-ilmoitus päätöksestä

b) Velkajärjestelyn aloituspäätös

- jos hakemus peruutetaan tai se jätetään tutkimatta, päätös tiedoksi niille, joita on kuultu
- jos hakemus hyväksytään, ei ennakoilmoitusta ratkaisun antamispäivästä
- jos hakemus hylätään, ennakoilmoitus ratkaisun antamispäivästä hakijalle ja lausuman antaneille velkojille
- jos istuntokäsittely, ilmoitetaan ratkaisun antamisesta siellä läsnä oleville ja lisäksi hakemusta vastustaneille velkojille
- aloituspäätös lähetetään hakijalle, velkaneuvojalle ja selvittäjälle sekä ulosottovirastoon
- jos hakemuksen liitteenä on maksuohjelmaehdotus ja menettely aloitetaan, aloituspäätös ja maksuohjelmaehdotus tiedoksi hakijalle ja velkojille (tilanne, jossa maksuohjelmaehdotusta joudutaan vielä tarkentamaan)
- RTJ-ilmoitus päätöksestä
- jos hakemus koskee elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja, ilmoitus velkajärjestelyn aloittamisesta Patentti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin merkitsemistä varten (VJL 87 a §)

c) Maksuohjelman vahvistamispäätös

- ennakoilmoitus ratkaisun antamisesta noin 1,5 viikkoa ennen ratkaisun antopäivää
 - selvittäjälle, joka ilmoittaa velalliselle ja kaikille velkojille
 - jos selvittäjää ei ole määrätty, käräjäoikeus lähettää ilmoituksen

- > ulosottoviranomaiselle
- > velkaneuvojalle/hakijan avustajalle
- ilmoituksessa maininta, onko maksuohjelmaehdotusta muutettu sen jälkeen, kun se on toimitettu asiaan osallisille
- maksuohjelman vahvistamispäätös päätöspäivänä tiedoksi aina hakijalle ja selvittäjälle kuten hakemuksessa on pyydetty (usein hakijalle ja velkaneuvojalle)
- RTJ-ilmoitus päätöksestä
- maksuohjelma lainvoimaisena ulosottovirastoon, selvittäjälle, hakijalle ja avustajalle/velkaneuvojalle
- jos koskee elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja, ilmoitus maksuohjelman vahvistamisesta Patentti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin merkitsemistä varten, myös jos maksuohjelmaa ei vahvisteta, eli ”asian käsittelyn päättymisestä muun syyn vuoksi”

d) Maksuohjelman muuttaminen

- ennakoilmoitus ratkaisun antamisesta
 - selvittäjälle toimitettavaksi asiaan osallisille tai
 - jos selvittäjää ei ole määrätty, hakijalle, velalliselle ja niille velkojille, joille on varattu tilaisuus tulla kuulluksi
 - velkaneuvojalle/hakijan avustajalle
- RTJ-ilmoitus päätöksestä
- ilmoitus päätöksestä ulosottoviranomaiselle

e) Maksuohjelman raukeaminen

- ennakoilmoitus ratkaisun antamisesta hakijalle, velalliselle ja lausuneille velkojille (muuttunut VJL 62 a §, HE 83/2004 s. 73)
- RTJ-ilmoitus päätöksestä

- ilmoitus raukeamisesta (päätöksestä) ulosottovirastoon, velalliselle ja velkojille
- jos koskee elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja, ilmoitus Patentti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin merkitsemistä varten

f) Lisäsuoritusten vahvistaminen

- ennakoilmoitus ratkaisun antamisesta hakijalle, velalliselle, selvittäjälle ja lausuman antaneille velkojille sekä muille asiaan osallisille, joita asia koskee
- ennakoilmoituksen lähettää käräjäoikeus, eikä sitä voi jättää selvittäjän tehtäväksi (RHO:n ratkaisu)
- päätös hakijalle, velalliselle, vaatimuksia esittäneille velkojille ja selvittäjälle
- ilmoitukset ja tiedoksiannot voidaan toimittaa sähköpostitse tai postitse tavallisella kirjeellä, jollei todisteellinen tiedoksianto ole tarpeen (VJL 62 a §)

9. YKSINKERTAISTETTU MENETTELY (VJL 38 a § ja 52 a § 2)

- maksuohjelma voidaan vahvistaa ilman, että käräjäoikeus kuulee velkoja, jos
 - 1) hakija esittää kirjallisen hyväksynnän VJL 38 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiselta enemmistöltä velkojista ja
 - 2) VJL 38 a §:n 2 momentin mukaisen selvityksen (VJL 52 a § 2) eli hakijan ilmoitus, miten kuultu muita velkoja
 - talous- ja velkaneuvojan/avustajan ilmoitus riittävä selvitys
 - yksityishenkilön laatimassa hakemuksessa tarkemman selvityksen pyytäminen voi olla aiheellista
 - > kopio kuulemiskirjeestä/sähköpostista
 - > laki sallii ei todisteellisen kuulemisen kirjeellä, postittamisesta varattava velkojien kuulemiselle 2 viikkoa aikaa
 - passiivinen vähemmistövelkoja rinnastetaan suostumuksensa antaneeseen velkojaan

- kirjeessä tulisi ilmoittaa vähemmistövelkojille passiivisuuden seuraamus, että maksuohjelmaehdotus voidaan vahvistaa, vaikka velkoja ei anna lausumaa
- kirjeessä tulisi ilmoittaa yksityisvelkojan oikeudesta vaatia maksuohjelman keston jatkamista
- jos kirjallista hyväksyntää VJL 38 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiselta enemmistöltä velkojista ei ole saatu, käräjäoikeus kuulee kaikkia velkoja (VJL 52 a § 1)
 - maksuohjelma voidaan vahvistaa, jos edellä mainitun lainkohdan mukaiselta enemmistöltä velkojista saadaan hyväksyntä, jolloin passiivinen velkoja rinnastetaan suostumuksensa
 - antaneeseen velkojaan
 - lausumapyynnössä on oltava
 - > ilmoitus passiivisuuden seuraamuksesta, eli että maksuohjelmaehdotus voidaan vahvistaa, vaikka velkoja ei anna lausumaa ja
 - > ilmoitus yksityisvelkojan oikeudesta vaatia maksuohjelman keston jatkamista
- molemmissa tilanteissa edellyksenä velallisen kirjallinen hyväksyntä
- hakijan on toimitettava käräjäoikeudelle kaikki velallisen ja velkojien ja muiden asiaan osallisten antamat lausumat
- tutkitaan velkojien velkajärjestelyn edellytyksiä ja esteitä koskevat väitteet
- tutkitaan yksityisvelkojien vaatimukset maksuohjelman keston jatkamisesta
- tutkitaan velkojien väitteet, jotka koskevat velkojien asemaa ja yhdenvertaista kohtelua
- jos koskee elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja, tutkitaan velkojien väitteet, että maksuohjelman mukainen kertymä on pienempi kuin velallisen konkurssissa (VJL 46 a §, lakivaliokunta lisännyt 38 a §:n 3 momenttiin)
- yksinkertaistettua menettelyä voi käyttää myös tuomioistuimien ja selvittäjien, kun velkoja kuullaan joko hakemuksesta ja mak-

suohjelmaehdotuksesta tai selvittäjän laatimasta maksuohjelmaehdotuksesta (Marko Niiranen 2015, s. 64).

- mikäli asia osoittautuu riitaiseksi, käräjäoikeus voi
 - kehottaa hakijaa täydentämään hakemusta ja maksuohjelmaehdotusta tai
 - jos se vaatii erityistä selvitystä, määrätä selvittäjän
- maksuohjelmaehdotuksen alkamisajankohdaksi tulisi kirjata hakemuksen jättämistä seuraava kuukausi, alkaen kuukauden ensimmäisenä päivänä

10. MAKSUOHJELMAN MUUTTAMINEN (VJL 61 §)

- hakemus on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä
- hakemusta ei voi tehdä sen jälkeen, kun maksuohjelman kesto on päättynyt
- sihteerin hakee arkistosta maksuohjelman vahvistamista koskevan päätöksen ja maksuohjelmaehdotuksen
- jos hakijana on velallinen (esimerkiksi maksuvara heikentynyt, puuttuu velka), kuullaan niitä velkoja, joita asia koskee
 - asian käsittelijä ratkaisee vahvistetun maksuohjelman perusteella, ketä kuullaan
 - jos velallisen maksuvara on 0, velkoja ei tarvitse kuulla heikentyneen maksuvaran tai uuden velan vuoksi paitsi, jos muutos vaikuttaa merkittävästi velkojien tilanteeseen taikka on kysymys merkittävästä velasta tai rikokseen perustuvasta velasta
 - jos velallisella on maksuvaraa, kuullaan niitä velkoja, jotka saavat maksuohjelman mukaan vielä suorituksia (voidaan joutua laskemaan uusi jakoprosentti)
- jos hakijana on velkoja, kuullaan aina velallista
 - asian käsittelijä ratkaisee vahvistetun maksuohjelman perusteella, kuullaanko muita velkoja

- velallisen on liitettävä hakemukseensa ehdotus maksuohjelmaksi
 - velkojia kuullaan samanaikaisesti hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta
 - jos mukana ei ole maksuohjelmaehdotusta ja joudutaan laskemaan uusi maksuvara tai jakoprosentti, voidaan täydennyskehotuksella pyytää velallista toimittamaan maksuohjelmaehdotus määrääjässä (VJL 61 § 3)
- selvittäjän määrääminen
 - jos velallinen ei toimita maksuohjelmaehdotusta tai se on muuten tarpeen asian riittäisyyden tai epäselvyyden vuoksi, asiassa voidaan määrätä selvittäjä (VJL 64 § 2)
 - jos velallisella ei ole maksuvaraa, selvittäjän määrääminen ei ole tarpeen uuden velan lisäämiseksi, jos se ei ole tarpeen jako-osuuden laskemiseksi
- maksuohjelmaehdotuksen käsittelyyn, maksuohjelman muuttamista koskevaan päätökseen sekä päätöksen noudattamiseen muutoksenhausta huolimatta noudatetaan samaa menettelyä kuin maksuohjelmaa vahvistettaessa
- ratkaisusta ilmoitetaan edellä kohdassa 8.d. selostetuoin tavoin

11. MAKSUOHJELMAN RAUKEAMINEN (VJL 61 §)

- hakemus on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä
- velallisen hakemus on tehtävä maksuohjelman aikana
- velkojan hakemus on tehtävä viimeistään kahden vuoden kuluessa siitä, kun maksuohjelmassa määrätty suoritusvelvollisuus on täytetty tai jos syynä on RL 39 luvun 2 tai 3 §:n mukainen menettely ennen kuin syyteoikeus on vanhentunut
- sihteeri hakee arkistosta maksuohjelman vahvistamista koskevan päätöksen ja maksuohjelmaehdotuksen
- jos hakijana on velallinen, hakemus on hyväksyttävä (VJL 42 § 4)
 - hakemusta ei tarvitse perustella

- hakemuksesta ei kuulla velkojia

- jos hakijana on velkoja, kuullaan aina velallista todisteellisesti (ensin vastaanottotodistuksella ja jos se ei onnistu, haastemies-tiedoksiantona)
 - kuullaan niitä velkojia, joita asia koskee (asian käsittelijä ratkaisee)
- jos on kysymys lisäsuoritusten laiminlyönnistä, raukeamisen sijasta voidaan vahvistaa lisäsuoritusvelvollisuus viivästyskorkeineen vaatimuksen esittäneille velkojille, jos ohjelman raukeaminen olisi kohtuuton seuraamus (VJL 42 § 5)
 - muille velkojille on varattava tilaisuus esittää vaatimuksensa velkojan raukeamishakemuksesta
 - jos velallinen on vastustaessaan raukeamista pyytänyt lisäsuoritusvelvollisuuden vahvistamista tai se on velkojan toissijainen vaatimus (prosessinjohdossa otettava esille)
- riitaisessa asiassa on järjestettävä istuntokäsittely
- ratkaisusta ilmoitetaan edellä kohdassa 8.e. selostetuoin tavoin
- päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, ellei erityisestä syystä ole toisin määrätty

12. LISÄSUORITUSTEN VAHVISTAMINEN (VJL 61 a §)

- voidaan tutkia vasta, kun maksuohjelma on päättynyt
- hakemus on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun maksuohjelman kesto on päättynyt tai kun peruste lisäsuoritusvelvollisuudelle on tullut velkojan tietoon
- hakemusta ei voi tehdä sen jälkeen, kun on kulunut kaksi vuotta ohjelman päättymisestä
- velkojan on pääsääntöisesti ennen hakemuksen jättämistä esitettävä velalliselle kirjallinen vaatimus ja varattava tilaisuus vastata siihen
 - esitettävä selvitys tästä hakemuksessa tai selostettava, miksi se ei ole tarpeen

- sihteeri hakee arkistosta maksuohjelman vahvistamista koskevan päätöksen ja maksuohjelmaehdotuksen
- hakijana voi olla velkoja tai velallinen
- varataan niille velkojille, joita asia koskee, tilaisuus esittää vaatimuksensa (lisäsuoritusvaatimuslomake)
 - yleensä kaikki velkojat kuullaan (asian käsittelijä ratkaisee)
- velalliselle lähetetään todisteellisesti (ensin vastaanottotodistuksella ja jos se ei onnistu, haastemiestiedoksiantona) lausumapyyntö alkuperäisen velkojan hakemuksesta ja muiden velkojien vaatimuksista
- selvittäjän määrääminen on mahdollista, jos se on tarpeen asian riitaisuuden tai epäselvyyden vuoksi taikka muusta erityisestä syystä
- riitaisessa asiassa on järjestettävä istuntokäsittely
- ratkaisusta ilmoitetaan edellä kohdassa 8.f. selostetuoin tavoin

OIKEUSLÄHTEITÄ

HE 83/2014

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

LaVM 12/2014 vp HE 83/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Linna, Tuula: Kohti aikuisuutta velkareppu selässä. Defensor Legis 2014/2, s. 269–274

Niiranen, Marko: Velkajärjestelylain muutos 2015, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/.../velkajarjestelylain-muutos-2015.pdf

